

Στεργιανή Νίκου

«Η βία κατά των γυναικών στους σύγχρονους πολέμους. Το παράδειγμα των γυναικών της φυλής Γεζίντι»

Ο πόλεμος είναι μια δραστηριότητα που προσδιορίζεται και έμφυλα. Οι άνδρες έχουν ενεργητικό ρόλο καθώς συμμετέχουν στην διεξαγωγή του πολέμου ενώ οι γυναίκες έχουν πιο παθητικό ρόλο καθώς είναι αυτές που πρέπει να προστατευθούν¹.

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται να αναδύεται ένας νέος τύπος πολέμου. Οι σύγχρονοι πόλεμοι ή «Νέοι Πόλεμοι» αποτελούν μία διαφορετική μορφή πολέμου, συγκριτικά με τους κλασσικούς πολέμους, κερδίζοντας έδαφος έναντι αυτών. Η βία στους σύγχρονους πολέμους στρέφεται κυρίως εναντίον του αμάχων. Μια μορφή βίας που ασκείται σε αυτές τις πολεμικές συγκρούσεις είναι ο βιασμός γυναικών. Οι βιασμοί αποτελούν μια συνιστώσα πολεμικής νίκης ή ήττας. Το σώμα των γυναικών χρησιμοποιείται για να αποτυπωθεί το σημάδι του αντιπάλου, με στόχο την ταπείνωση, την εθνοκάθαρση και την καταστροφή των δεσμών της αντίπαλης κοινωνίας.

Στις 2 Αυγούστου 2014, ημέρα αργίας της περιοχής του Σιντζάρ, και ημέρα γιορτής για τους Γεζίντι καθώς γιόρταζαν το τέλος της νηστείας, ο ISIS υπό την ηγεσία του αυτοαποκαλούμενου του Abu Baker Al-Baghdadi εισέβαλε στην πόλη Σιντζάρ και σε άλλα χωριά της επαρχίας Νινευή. Την εισβολή ακολούθησαν λεηλασίες, η καταστροφή των χωριών και η σφαγή κυρίως των ανδρών μελών της κοινότητας. Στα πιο σημαντικά επακόλουθα αυτής της εισβολής είναι η βία που ασκήθηκε κατά των γυναικών².

Η φυλή Γεζίντι βρέθηκε στο στόχαστρο, όπως και άλλοι πληθυσμοί του Βορείου Ιράκ, καθώς ο ISIS προσπάθησε να ομογενοποιήσει θρησκευτικά την περιοχή, την οποία επιθυμούσε για την επικράτεια του χαλιφάτου του. Η χρήση της σεξουαλικής βίας εναντίον των γυναικών και των κοριτσιών Γεζίντι, υπήρξε μεγαλύτερη συγκριτικά με αυτή που δέχθηκαν άλλοι πληθυσμοί και σχεδιάστηκε από την οργάνωση για να χρησιμοποιηθεί ως μέρος της στρατιωτικής στρατηγικής της.

¹Vesna Kesic, Μουσουλμάνες, Κροάτισσες, Σέρβες, Αλβανές, στο Αθηνά Αθανασίου (επιμ.), *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Νήσος, Αθήνα, 2006, σ. 572

²Cathy Otten, *Slaves of Isis: the long walk of the Yazidi women*, *The Guardian*, 25/7/2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/jul/25/slaves-of-isis-the-long-walk-of-the-yazidi-women>. [τελευταία πρόσβαση 9/8/2018]

Οι γυναίκες και τα κορίτσια της φυλής Γεζίντι βιάστηκαν συστηματικά ή υπέστησαν άλλες μορφές σεξουαλικής κακοποίησης. Στο πλαίσιο της καταστροφής της ταυτότητας των γυναικών επιχειρήθηκε τόσο ο αναγκαστικός γάμος τους με μαχητές του όσο και η αναγκαστική μεταστροφή στο Ισλάμ³.

Επιπλέον, οι βιασμοί χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλείο για την προώθηση της θρησκευτικής ομογενοποίησης της περιοχής. Ο ISIS στην προσπάθειά του να ομογενοποιήσει θρησκευτικά την περιοχή, την οποία επιθυμεί να ορίσει ως επικράτεια του χαλιφάτου του, προχώρησε σε γενικότερες επιθέσεις στις κοινότητες της περιοχής, από τις οποίες πολλές υπό το φόβο της επέλασης του ISIS μετακινήθηκαν. Οι βιασμοί, αλλά και ο φόβος που συνοδεύει το ενδεχόμενο να επαναληφθούν ξανά, λειτούργησαν καταλυτικά στην μετακίνηση των κοινοτήτων των Γιαζίντι.

Η προσπάθεια αυτής της ομογενοποίησης είχε ως αποτέλεσμα και την απόπειρα γενοκτονίας των Γεζίντι. Απόδειξη αποτελεί η σφαγή κυρίως των ανδρών, των ηλικιωμένων γυναικών και των βρεφών και έπειτα η αιχμαλωσία και οι βιασμοί των νεαρότερων γυναικών. Ο ISIS είχε ως στόχο κυρίως κορίτσια ηλικίας 8 ετών και άνω και σε ανύπαντρες γυναίκες⁴. Η εγκυμοσύνη αποτελούσε μάλιστα τον ουσιαστικό στόχο καθώς αυτή έχει ως συνέπεια τα παιδιά του προκύπτουν να είναι ανεπιθύμητα τόσο από το κοινωνικό τους περιβάλλον, που τα θεωρεί ξένα, όσο, σε αρκετές περιπτώσεις και από τις ίδιες τις μητέρες καθώς το παιδί αποτελεί μία ζωντανή ένδειξη του εγκλήματος που έχει διαπραχθεί σε βάρος του.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι βιασμοί μπορούν να γίνουν ένα πολύ ουσιαστικό εργαλείο προκειμένου να σπάσουν οι κοινωνικοί δεσμοί μιας κοινότητας. Οι Γιαζίντι αποτελούν μια πατριαρχικά δομημένη κοινότητα στην οποία η τιμή έχει ιδιαίτερη σημασία. Μέσω της στόχευσης των γυναικών τους οι δομές αυτές διαταράσσονται καθώς ταπεινώνονται οι άνδρες των οικογενειών. Η ντροπή, η ταπείνωσή και ο στιγματισμός, μερικά από τα βασικά αποτελέσματα ενός βιασμού, καταστρέφουν τους δεσμούς όχι μόνο της οικογένειας αλλά και της κοινωνίας. Επίσης, σύμφωνα με το θρησκευτικό νόμο των Γιαζίντι οι γυναίκες που έχουν βιαστεί θα έπρεπε να διωχθούν από την κοινότητα.

Εκτός από τον αντίκτυπο που έχει ο βιασμός στις γυναίκες Γεζίντι και στη φυλή τους, έχει σημασία να αναφέρουμε τον αντίστοιχο αντίκτυπο μεταξύ των μαχητών του ISIS. Έχει παρατηρηθεί ότι οι

³ Iraq: Forced Marriage, Conversion for Yezidis, *Human Rights Watch*, 11/10/2014, <https://www.hrw.org/news/2014/10/11/iraq-forced-marriage-conversion-yezidis>

⁴Otten, 2017

γυναίκες αποτελούν επιβράβευση και ανταμοιβή γι' αυτούς. Στο παρελθόν, στη μεσαιωνική εποχή, είχε παρατηρηθεί η συμμετοχή ανδρών με κίνητρο-ανταμοιβή το βιασμό γυναικών⁵. Φαίνεται λοιπόν, πως ο ISIS χρησιμοποιεί κατά τον ίδιο τρόπο την πρακτική των βιασμών, ως κίνητρο για τους μαχητές αφενός. Αφετέρου, ο ISIS προχώρησε στην πώληση των γυναικών Γεζίντι σε σκλαβοπάζαρα, δημιουργώντας ειδικές υποδομές και διαδικασίες γι' αυτό. Η πώληση των γυναικών απέφερε σημαντικά κέρδη και έσοδα για την οργάνωση που σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις μπορεί και να φτάνουν τα 21 εκατομμύρια δολάρια⁶.

Αξίζει να σημειωθεί ως μία θετική εξέλιξη η αποδοχή των βιασμένων γυναικών από τη φυλή τους. Πιο συγκεκριμένα τόσο οι θρησκευτικοί και όσο και κοινωνικοί ηγέτες της φυλής, από τον Αύγουστο του 2015, προέτρεψαν τις κοινότητες των Γεζίντι να καλωσορίσουν πίσω όσες γυναίκες είχαν αιχμαλωτιστεί από τον ISIS⁷. Αυτό υπήρξε μία ενέργεια σημαντική τόσο για τις γυναίκες που μετά την κακοποίηση που υπέστησαν χρειάζονται τη στήριξη των οικείων τους αλλά και της κοινότητάς τους, όσο και συνολικότερα για τη φυλή που πρέπει να αντιμετωπίσει από κοινού την επίθεση που υπέστη.

Επιπλέον, Γεζίντι της διασποράς σε συνεργασία με οργανώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών προσπάθησαν να παρέχουν στήριξη σε γυναίκες που μπόρεσαν να διαφύγουν, ενώ αρκετές από αυτές μίλησαν για όσα έζησαν κατά τη διάρκεια της αιχμαλωσίας τους. Είναι σημαντικό να μελετηθεί μελλοντικά, κατά πόσο τα δίκτυα των Γεζίντι παγκοσμίως αλλά η απόφαση των γυναικών να μιλήσουν αντί να σωπάσουν μπορούν να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της συλλογικής ταυτότητας της φυλής, των σχέσεων που υπάρχουν μεταξύ των μελών της αλλά και τη θέση των γυναικών σε αυτή.

⁵Brownmiller, Susan, *Against our Will, Men, Women and Rape*, New York, Simon and Schuster, 1975, σ. 35.

⁶ Susan Hutchinson, *Financing Da'esh with Sexual Slavery: A Case Study in Not Gendering Conflict Analysis and Intervention*, *Journal of Global Security Studies*, Volume 5, Issue 2, April 2020, Pages 379–386, <https://doi.org/10.1093/jogss/ogz066>

⁷Susannah George, *Yazidi women welcomed back to the faith*, *The UN Refugee Agency* 15/6/2015, <http://www.unhcr.org/news/stories/2015/6/56ec1e9611/yazidi-women-welcomed-back-to-the-faith.html>

Βιβλιογραφία

Brownmiller, Susan, *Against our Will, Men, Women and Rape*, New York, Simon and Schuster, 1975.

Iraq: Forced Marriage, Conversion for Yezidis, *Human Rights Watch*, 11/10/2014, <https://www.hrw.org/news/2014/10/11/iraq-forced-marriage-conversion-yezidis>.

Otten, Cathy, Slaves of Isis: the long walk of the Yazidi women, *The Guardian*, 25/7/2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/jul/25/slaves-of-isis-the-long-walk-of-the-yazidi-women>.

Susannah George, Yazidi women welcomed back to the faith, *The UN Refugee Agency*, 15/6/2015, <http://www.unhcr.org/news/stories/2015/6/56ec1e9611/yazidi-women-welcomed-back-to-the-faith.html>

Susan Hutchinson, Financing Da'esh with Sexual Slavery: A Case Study in Not Gendering Conflict Analysis and Intervention, *Journal of Global Security Studies*, Volume 5, Issue 2, April 2020, Pages 379–386, <https://doi.org/10.1093/jogss/ogz066>.

Vesna Kesic, Μουσουλμάνες, Κροάτισσες, Σέρβες, Αλβανές, στο Αθηνά Αθανασίου (επιμ.), *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Νήσος, Αθήνα, 2006.